

Vertailuasteen valinnan vaikeuksista

MATTI PUNTTILA (Helsinki)

1. Tässä artikkelissa esitettävät havainnot ovat pääasiassa lehtikielestä, mutta samantapaisia virheitä näkee kaunokirjallisuudessaakin ja jopa suomen kielen opiskelijoiden opinnäytteissä aina laudaturtasolla asti. Mukaan valitut esimerkit ovat lähinnä vuosien 1979–81 sanoma- ja aikakauslehdistä.

Suurin osa suomalaisista on kotoisin murrealueilta, joissa komparatiivia on totuttu käyttämään sekä komparatiivin että superlatiivin tehtävissä. Tästä syystä ei ole ihme, että lehtikielessäkin näkee komparatiivia melko usein myös silloin, kun pitäisi käyttää superlatiivia. Kirjoittajan murretaustaan kuuluva komparatiivi- ja superlatiiviasusteiden eriytymättömyys tai lievä, vain vahvikkeesta tunnistettavissa oleva eriytyminen näyttää monesti tuottavan muunlaisiakin vaikeuksia vertailuasteen valinnassa: kirja- ja yleiskielestä opittuun superlatiiviin turvaututaan liikaakin, käytetään *i*-johtimellista superlatiivia myös silloin, kun komparatiivi olisi paikallaan.

Seuraavassa tarkastelen ensin (2) komparaation ulkopuolelle jääviä adjektiiveja, sitten (3) komparatiivin ja (4) superlatiivin esiintymistä positiivin funktiossa, (5) positiivin ja (6) superlatiivin käyttöä komparatiivin asemesta sekä (7) positiivin ja (8) komparatiivin esiintymistä superlatiivin tehtävissä. Lopuksi (9) esittelen vielä

joitakin havainnointia superlatiivi- ja komparatiivadjektiivien käytöstä.

2. Kuten Aimo Hakanen (1973: 21 ym.) on huomauttanut, jäävät ns. absoluuttiset adjektiivit — sellaiset kuin *aito*, *epäaito*, *entinen*, *erilainen*, *hissiton*, *puinen*, *suomalainen* — komparaation ulkopuolelle. Eräät näistä ovat kuitenkin tiettyihin yhteyksiin siirtämällä relatiivistettavissa ja näin saatettavissa vertailun piiriin; esim.

Horizonia on hiottu *suomalaisemmaksi* ja pienempi moottori on saanut taloudellisemmän vireen; – – Kellariteatterin harrastajaesitys – – päättyy karkeampana *tämänpäiväisempään* viestinkantoon; Mutta kokonaisuutena tämä ohjelma on *kuolleempi* kuin Peyton Placen viimeiset kymmenen osaa; Islamilaisen tasavallan vanhetessa Teheranin hallintokoneisto onkin vähä vähältä muuttunut yhä *turbaanipäisemmäksi*; Kellot kutsuivat *ikäisempiä* palkintoja kohti kilvoittelevia; Pohjois-Karjalan ehkä *ortodoksisin* ja *karjalaisin* kylä Mutalahti – –; Useimmat *ylitsepääsemättömmimmistä* muureista ovat ihmisessä itsessään.

Kaikkien absoluuttisten adjektiivien relatiivistaminen ja komparointi ei kuitenkaan ole mahdollista. Joissakin tapauksissa komparointi voi perustua kielelliseen leikitelyyn. Esimerkkejä:

Toisaalta pienessä veneessä keli tuntuu aina *erilaisemmalta*, mahtavammalta kuin kohtuullisen kokoisessa purressa; Rapukutsuissahan kaikki ovat *samanlaisempia* kuin toiset; Miksi toiset ovat *tasa-arvoisempia* kuin toiset?

Omana ryhmänään on mainittava ns. absoluuttiset superlatiivit. Niissä superlatiivin johdin voi joskus liittyä sellaiseenkin

Havaintoja

adjektiivin, joka normaalisti on komparaation ulkopuolella; esim.

Tällaista sanatonta merkikieltä ovat *mitä erilaisimmat* ilmeet, eleet sekä asennot; - - olisivathan mitalimahdollisuutemme siinä [nim. pesäpalloilussa] *mitä melkoisimmat*; Joensuulainen on *mitä melkoisin* lahjakkuus ja erinomainen kilpailija.

Vertailua vieroksuvat yleensä myös ekvatiivi- ja moderatiivadjektiivit, resiprookkiset ja distributiiviset adjektiivit, ordinaalilukusanat sekä agenttipartisiipit ja osaksi muutkin partisiipit. Tarkemmin ks. Hakanen 1973: 117—118, 120.

3. Komparatiivilla ilmaistaan suomen kielessä aina jonkinlaista vertailua, jonka kohteen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla näkyvässä. Näkymättömän vertauksen, piilovertauksen, käyttöä havainnollistavat seuraavan katkelman komparatiiviesimerkit:

Jos tahtoo tehdä jotain muuta kuin uida tai keskustella, on lähdeittä Helsinkiin. Ladalla se käy kätevästi. Sillä tehdään [Helsingin-matkaa] *piempiäkin* retkiä. Puistokonsertit ovat suosiossa, niitä saisi olla [nykyistä] *enemmän*.

Piilovertausten piiriin ovat mielestäni luettavissa myös seuraavanlaiset lehtikielessä tuiki tavalliset *usea*-pronominin komparointitapaukset:

Jutun saaman uuden käänteän jälkeen voidaan päätellä, että surmaajia on *useampia* [kuin yksi] ja - - ; Jäljistä päättäen *useamman* [mahdollisesti kuitenkin vain kahden tai kolmen, tarkkaa lukua ei vielä tiedetä] henkilön murtokopla on vionyt tehtaalta ainakin 200 paria farmarihousuja; Tarkiainen soitti *useampaan* kertaan myös poliisille ja pyysi viranomaisia etsimään Anteroa [tarkkaa soittojen määrää ei tuossa tilanteessa muistettane]; Lahtelaisen voimahahmo Lea Hakala pidettiin *useamman* [ehkä vaihdellen kahden kolmen, tuskin sentään kaikkien viiden] pelaajan voimin pimennossa - - ; Harmaakuvemyyrien tutkimus on *useamman* vuoden kestävä projekti [jonka lopullinen pituus mahdollisesti riippuu rahoituksen järjestymisestä, tutkimusaseman ja tutkijoiden saamisesta tms.]; (Aluearkkitehteja tarvittaisiin Safan mukaan noin sata.) He toimisivat *useamman* [osa kahden, osa kolmen, osa neljän jne.]

kunnan yhteisvirkamiehinä alueilla, joilla yksi kunta ei kykene palkkaamaan arkkitehtia.

Edellä olleihin esimerkkeihin on valittu komparatiivi nähtävästi siksi, että kahta kolmea ei ole katsottu voitavan sanoa useaksi (tai useiksi), ehkä ei vielä neljää tai viittäkään. Komparatiivin käyttöön on usein turvauduttu myös silloin, kun tarkkaa määrää ei ole muistettu, tiedetty tai haluttu kertoa tai kun määrä on vaihdellut. Ilmaukseen on haluttu komparatiivin avulla jonkinlaista väljyyttä, pyöreyyttä, joka määrätapauksissa voi kieltämättä olla lähellä moderatiivisuutta; esim.

- - Simo Syrjävaara sai puristella *useampaakin* kouraa eilen Pallokentän reunalla Helsingissä [eli S. S. sai ottaa voiton johdosta vastaan toisenkin onnittelun].

Laajimmin piilovertausta on käsitellyt Aarni Penttilä (1963: 201—), joka käyttää siitä nimitystä salainen vertaus. Penttilä esittelee (1963: 206—212) myös piilovertauksen pohjalta kehittyneen ns. kontrastikomparatiivin, jossa ei siinäkään eksplisiitisesti ilmaista sitä, mihin verrataan. Kyseeseen tulevat tapaukset, joissa jokin alue jakautuu jossain suhteessa kahtia, niin että toisen mainitseminen edellyttää toista. Esim. *laajempi kurssi* edellyttää, että on olemassa myös *suppeampi kurssi*, ja päinvastoin. Kontrastikomparatiivin sisältäisivät tämän mukaan mm. seuraavat esimerkit:

Jossainhan *parempienkin* ihmisten on käytävä silloin kun Ekberg on kiinni; *Uudemman* teatterin ilmaisukieli saattaa ärsyttää; Garbo- ja Monroe-elokuvien lisäksi syksyn amerikkalainen tuotanto edustaa *uudempaa* ja *vanhempaa* laatufilmiä.

Kontrastikomparatiiveiksi voitaneen luokitella myös lehtikielessä yleiset kieltokaukiset partikkelit *erityisemmin*, *ihmeemmin*, *isommin*, *kummemmin*, *liemmin* ~ *liemmältä*, *mainittavammin*, *pahemmin*, *sanottavammin* ja *suuremmin*.

Penttilä on ymmärtänyt kontrastikomparatiivin käsitteen varsin väljästi eikä näytä saaneen kaikille tulkinnoilleen oikeakielisyysooppaiden yksimielistä hyväksyntää. Penttilän ajatuksenulkujen mukaan olisivat ilmoitukset *V a n h e m p i m i e s s a p a i k a n* ja *V a n h e m p i m i e s h a k e e p a i k k a a* kumpikin hyväksyttävää. Edellinen olisi

moitteeton sillä perusteella, että *vanhempi* tarkoittaa siinä sekä vanhaa että vanhahkoa. Jälkimmäisen korrektiuserä taas perustuisi siihen, että hakija katsoo kuuluvansa kaikkien miesten joukon vanhempaan puoliskoon. Tuomittavaa komparatiivin moderatiivista käyttöä olisi näin ajatellen perin vaikea osoittaa.

Jos — toisin kuin Penttilä — katsomme piilovertauksen sisältävän komparatiivin (ja sen alalajin kontrastikomparatiivin) relatiiviseksi, ei komparatiivin absoluuttinen (vertauskohteeton) käyttö ole nykyisen kielenhuollon kannalta enää kovinkaan polttava ongelma. Tapahtunutta myön-teistä kehitystä osoittaa hyvin se, että silmäänpistävimmat absoluuttiset, selvän moderatiivisen sävyn sisältävät komparatiiviesimerkkini ovat erään lehden »50 vuotta sitten» -palstalta, jossa kerrotaan, että Suomen Moskovan-lähetystötaloon on tehty *suurempi murto* ja mm. lähettiläältä viety *suurempi määrä yksityisomaisuutta*. Nykyisin kirjoitettaisiin epäilemättä *suurehko, suurenpuoleinen, suurenlainen, melko suuri* tjs. Varsinaisen aineistoni moderatiivisia komparatiiveja edustavat seuraavat esimerkit:

Eräs kauppias kertoi *vanhemman* asiakkaan tuoneen kauppaan sylikaupalla hopeatarjottimia ja ruokailuvälineitä; Muuttoauto oli peruuttanut pihassa eikä kuljettaja huomannut auton taakse tullutta *vanhempaa* naista. (Vanhus jäi auton takapyörien alle - -); Mukana on niin mannekiiniksi sopivia pajunvarsia muotitrikoissa kuin *pulskemman puoleisia* [konneksio on moderatiivinen komparatiivianakin!] kotiäitejäkin papan vanhoissa verkkareissa; Arabianmerellä partioi tavallisesti vain *vaatimattomampi* amerikkalainen laivastoyksikkö, - -. Tämä yksikkö on parhaillaan Persianlahdella *lähempänä* Iranin rannikkoa; Lapinjärven uimahalli on palvellut useiden *itäisemmän* Uudenmaan kuntien tarpeita; Suomessa *harvemmin* esitettyä bulgarialaista elokuvatuotantoa edustaa Stefan Dimitrovin Ukkojen kylä; Kuusi vuotta sitten, kun olin ollut *pitempään* matkustuskielossa, minun oli määrä soittaa Itävallas-

Eniten moderatiivista käyttöä näyttää olevan partikkeleilla *harvemmin* ja *pitempään* sekä konneksioilla *pitemmän aikaa*, *pitemmän*

päälle (par. *ajan mittaan*), *pahemman kerran* (par. *pahasti, pahanpäiväisesti*), *uudemman kerran* (par. *uudelleen, toistamiseen*). Ainakin jossain määrin niillä on samanlaista käyttöä myös murteissa.

Varsinkin kevyehköissä lehtikirjoituksissa turvaututaan toisinaan moderatiivisuutta tavoiteltaessa perifrastiseen komparatiiviin, jossa positiiviaseteista adjektiivia edeltää komparatiiviaseteinen partikkeli, tavallisesti *enemmän*, *enempi* tai *paremmin*. Tätäkin tyyppiä tavataan murteissa, samoin pleonastista *enempi vähempi* -tyyppiä. Lehtikielen esimerkkejä:

Juhlan muu anti helteisessä ja hikisessä Turussa toveri-iltoineen ja diskoineen olikin jo *enemmän viihteellistä*; Elokuva on *enemmän ajan* ja vaikeasti sijoitettavissa tiettyyn paikkaan; Useimmat [joukkueet] turvautuivat koettuun toppatakki-toppahousut yhdistelmään ja väritkin olivat *enemmän sieltä tummemmasta* päästä, mustaa, tummansinistä ja tummanruskeaa; Pianisti Ross Tonkins kasvoi tästä syystä basistin edelle raikkaine ja *enempi omaehtoisine* sooloinneen; Oratorioesitykset ja passiot eivät kuitenkaan näy kuuluvan vasemmistopolitiikan kuvioihin ja niinpä orkesteri luovutetaan mieluummin *paremmin vasemmistopoliittisiin* tarkoituksiin.

Kuten Osmo Ikola (1977: 39—40) on huomauttanut, ei myöskään *vähemmän*-partikkelin ja adjektiivin sanaliiton muodostamaa »vähennysastetta» pitäisi käyttää ilman vertailua. Sanoma- ja aikakauslehdistö tarjoaa runsaanlaisesti esimerkkejä myös tällaisesta adjektiivien ja partisiippien gradus inferior -komparatiivin absoluuttisesta käytöstä:

Brezhnev'in puheessa oli useita *vähemmän hienovaraisia* [par. *karkeahkoja, suoranpuoleisia* tjs.] vihjauksia, joissa hädin tuskin kartettiin Yhdysvaltain politiikan vertaamista Hitleriin; Huonosti toimivien koneiden lisäksi Jorvin sairaala on saanut kärsiä valtion säästötoimista, jotka Bembölestäkin katsoen ovat näyttäneet *vähemmän järkeviltä* [par. esim. *verrattain epäviisailta, lyhytnäköisiltä* t. *eivät ole näyttäneet kovinkaan järkeviltä*]; Monitorin tarina päättyi saman vuoden viimeisenä päivänä *vähemmän kunniakkaasti* [par. *melko epäkunniakkaasti*, nim. uppoamiseen]; Taiteilija, joka maalasi johtajasta vä-

Havaintoja

hemmän näköisen kuvan [tarkoittanee: *joka ei maalannut kuvasta kovinkaan johtajan näköistä*], katosi ikuisiksi ajoiksi; — — Humes palasi taloudellisesti *vähemmän kiitollisen* [par. *melko epäkiitollisen*] jazzin pariin; HJK:n asema ennätystasaisessa sarjataulukossa on *vähemmän rohkaiseva* [par. *aika masentava* tms.]; Luyt on puolustanut lahjoitustaan toteamalla, että kyseessä on pelkästään Yhdysvalloissa *vähemmän tunnetun* [par. *heikosti tunnetun, melko tuntemattoman*] urheilulajin edistäminen; Vajaan kahden konekirjoitusliuskan pituisessa tiedotteessa — — kerrotaan edustava määrä tutkimuksessa ilmi tulleita seikkoja — joukossa myös osa kehitysyhteistyöosaston kannalta *vähemmän tervetulleita* [par. *verrattain ikäviä* tjs.] — — .

Ikola kritisoi (1977: 39) myös *enemmän tai vähemmän* -konnektion ja adjektiivin muodostamia konstruktioita ja korjausehdotuksista päätellen katsoo nekin moderatiivisiksi. Lehtikielen esimerkkejä:

Keskikerraksi voisi nimittää tasoa, johon keittiö, sauna ja muut *enemmän tai vähemmän kosteat* tilat asettuvat; Päivälehdet ja muut nopeat viestimet tekevät parhaansa nopean, *enemmän tai vähemmän asiallisen* informaation saamiseksi yleisölle; Joka viidennellä on *enemmän tai vähemmän tilapäinen* asunto; Valtaosa ulkomaille matkustaneista ei nähnyt matkallaan mitään uhkaavista kapitalisteista, sillä he matkustivat toisiin sosialistisiin maihin tai kolmannen maailman *enemmän tai vähemmän sosialistisiin* valtioihin; Hallin ulkopuolella norkoili tavalliseen tapaan *enemmän tai vähemmän maistannutta* miesväkeä; Ellei Mannerheimintien varrella olisi muita patsaita kuin eduskuntatalon tienoon *enemmän tai vähemmän epäönistuneet* ukkopystit ja kivipaadet, ei »taiteellisessa» miljöössä olisi hurraamista; Moskovalaiset pikkupojat poikkeavat mielellään eri puolella kaupunkia olevien ulkomaalaistalojen *enemmän tai vähemmän täyteen ahdetuille* pysäköintipaikoille.

Ikolan tulkinnan mukaan esimerkiksi ensimmäisen virkkeen *enemmän tai vähemmän kosteat tilat* tulisi korjata asuun *kosteanpuoleiset* (tai *melko kosteat, jonkin verran kosteat*) tilat. Korjausehdotuksen heikkous on siinä, että se ei tuo esiin sitä hajontaa, mikä alkuperäisesimerkkiin liittyy: tiloista jokin voi olla erittäin kostea, toinen melko

kostea, kolmas ehkä vain hiukan kostea. Hajonta tapahtuu siis kuiva—kosteakselin »kostealla puoliskolla».

4. Sensaatioita ja ennätyksiä arvostava toimittaja tulee helposti käyttäneeksi superlatiivisia liikaakin. Hyvään asiatyyliin kuuluu kuitenkin jonkinlainen kohtuullisuus myös tässä suhteessa. Superlatiivin käyttöön ei yleensä ole aihetta, jos adjektiivin tarkoite jo sinänsä on suppea ja rajallinen. Tällaisia adjektiiveja ovat mm. *johtava, keskeinen, lopullinen, olennainen, pääasiallinen, ratkaiseva, todennäköinen, tyypillinen* ja *ylivoimainen*, joten seuraavien esimerkkien merkitys tuskin olennaisesti muuttuisi, vaikka superlatiivit vaihdettaisiinkin positiiviksi:

Kokonaislevikin osalta maailman *johtavin* maa on puolestaan Neuvostoliitto; Ruuan ohella on nukkuminen yksi *keskeisimpiä* mielialaan ja kilpailuasenteeseen vaikuttavia tekijöitä [myös *yksi*-sana on tarpeeton]; Moskova, tavoitteista viimeinen ja *lopullisin* niin lähellä, että sen haju tuntuu; Niinpä yksi *olennaisin* sääntö onkin, että saneerausta ja erityisesti irtisanomisia ei koskaan saisi tehdä se johtaja, jonka aikana firma on joutunut ahdinkoon; Tällöin korkoero — pankkien *pääasiallisin* tulon- ja voitojen lähde — kasvoi entisestään; Se [kansanäänestys] ei heille ole niinkään pelinavaus, vaan ensimmäinen ja *ratkaisevin* siirto kuljettaessa kohti itsenäisyyttä; Siilinjärven *ylivoimaisin* sisäpelaja oli jälleen ruudikaslyöntinen Hannu Litmanen.

Jotkut partikkelin ja adjektiivin (tai partisiipin) muodostamaa sanaliittoa komparoimaan joutuneista kirjoittajista näyttävät olleen kahden vaiheilla, kumpaan superlatiivinjohdin liitetään — ja liittäneen sen molempiin:

Vähiten huonoin [par. *vähiten huono; parasanaa karttamalla kirjoittaja on halunnut esittää kaikki huonoiksi*] oli Riki Sorsa; Aikamuodoista *eniten käytetyin* [par. *eniten käytetty*] on preesens; Maailman *eniten myydyin* [par. *eniten myyty*] kello on tietävästi Seiko, — — ; The Ballad Of Lady Di — — on maapallon toisella puolella jo kivunnut kymmenen *eniten myydyimmän* [par. *eniten myydyin*] singlelevyn joukkoon. — Vrt. (Päivän kaikki loppusarjan pelit päättyivät vierasvoittoon.) Haminassa tilanne oli *pisimpään epä-*

selvin [par. *pitkään* tai *pisimpään epäselvä*].

5. Positiivin käyttö komparatiivin funktiossa näyttää olevan erittäin harvinaista. Aineistossani on tästä yksi ainoa esimerkki:

- - Varsovan liitto (Neuvostoliitto) varusti joukkojaan SS-20 -ohjuksillaan, jotka ovat Naton tämänhetkisten [!] vastaavia ohjuksia verrattomasti *ylivoimaisia* kantomatkaltaan ja teholtaan - -.

Partitiivimuotoisen verrattavan perusteella odottaisi adjektiivin olevan komparatiivimuodossa. Kirjoittaja lienee kesken virkkeenmuodostusta huomannut, ettei hänen mielessään kangastelleen *ylivoimainen*-adjektiivin komparointi sovikaan tähän ja että kyseisen adjektiivin merkitys on varsin lähellä komparoidun adjektiivin merkitystä. Virke voidaan korjata joko panemalla *ylivoimaisia*-sanana tilalle komparatiivimuotoinen *parempia* tai muuttamalla verrattava asuun *Naton tämänhetkisiin ohjuksiin nähden* ja partikkeli *verrattomasti* positiivin rektioon sopivaan muotoon *verrattoman*.

6. Kuten johdantoluvussa mainitsin, näkee sanoma- ja aikakauslehdissä superlatiivisia käytettävän usein myös komparatiivin tehtävissä. Tämä on sikäli yllättävää, että murteissa tällaista tapaa erittäin harvoin ja silloinkin yleensä vain ns. *-ea/-eä-*nomineissa ja niiden johdoksissa. Murteellisuuksina voi siis pitää seuraaventyyppejä esimerkkejä:

Kun toisen vekselin lunastaminen osoitautui *vaikeimmaksi*, mies katosi; Antila hiihti kilpailussa *nopeimmin* kuin yksikään toinen - - ; Ja sen he [kaksi paukarlahtelaista marttaa] takaavat, että pellavaa piisaa vaikka *useimpiinkin* verhoihin; Kohtuuttomasti juopottelevat kuolevat *useimmin* syöpään kuin muut ryhmät, - - ; Suurkuluttajat kuuluvat *useimmin* työntekijöihin kuin yrittäjiin;¹ - - kehitysmaat joutuvat maksamaan keskimäärin *korkeimpia* hintoja kuin teollisuusmaat - - ; Sitä mukaa kuin öljyn hinta jatkuvasti nousee tulee arktisissa ja yhä *vaikeimmissa* oloissa tapahtuva öljyntuotanto kannattavaksi.

Viimeksi mainituissa esimerkeissä sekaannus voi johtua myös monikollisuudesta. Monikollisten virhe-esimerkkien suuri määrä viittaa näet selvästi monikon *i:n* ja superlatiivin *i:n* sekoittumiseen. Esimerkkejä:

Ruskapullosta sai ennen laimennusta *halvimmat* humalat, kuin muista viineistä; - - täälläpäin ainakin tuntuu tuonikäisillä ja *nuorimmillakin* olevan vaivoja vaikka minikälaisia; Nyt sen sijaan mennään hampaat irvessä hirveäänkin aallokkoon vaikka veneet voivat olla *hennoimpia* kuin entinen; YK-joukkojen tehtävät eteläisessä Libanonissa ovat kaiken todennäköisyyden mukaan *vaikeimmat* ja *riskialttein* kuin aiemmin; Kauempaa kuului havainnoja vielä *eksoottisimmista* linnuista; - - tv-sarjojen kohdat muodostuvat *todellisimmiksi* kuin oma elämä; Noin hirvittävien rikosten takia pakinoitsija suosittaa: »*Vähäisimmistäkin* syistä ulkoministeriön korkeita virkamiehiä on siirretty suojaisaan maailmankolkkoon suurlähettiläiksi»; Niinpä uivien lauttojen kellukkeet ehkä voidaan joutua jakamaan tähänastista *lukuisimpiin* vesitiiviisiin kammioiden; Pojat osoittautuivat *innokkaimmaksi* [!] käymään elokuvissa kuin tytöt.

Suhteellisesti eniten tämäntyyppisiä virheitä näyttävät aiheuttavan komparaatio-paradigmaltaan raskaat partisiipit (varsinkin pass. 2. partisiippi) ja karitiivadjektiivit; esim.

Riidat heidän välillään muuttuivat yhä *repivimmiksi*; Martinlaaksosta on hyvät liikenneyhteydet, mutta läpi- ja ylikulkuliikenne voivat tulla vielä *häiritsevimmiksi*; Luonnon yksityiskohtiin tutustuminen tekee eläimet ja kasvit entistä *kiinnostavimmiksi*; Reitin varrelta ei edes kantautunut tietoja *mainittavimmista* [tässä riittäisi mainiosti positiivikin!] yrityksistä irtiottoon; Kokeimmasta kaartista nousivat ehkä hivenen muita *näkyvimmiä* Reijo Leppänen, Rauli Tammelin ja Timo Nummelin; Vielä *tyrmytyneimpiä* olivat vietnamilaiset; Hoitoala, yhteiskuntatieteet, tekninen ja huma-

¹ Virheellisten muotojen määrää lisännee se, että *-ei-* esiintyy mon. obliikvisijoissa positiivissakin ja samoin *usein*-partikkelissa. Tällaiseen analogiaan viittaa sekin, että *-ei-* voidaan joskus tavata komparatiivissa myös yks. nominatiivimuodossa: *Pitemmällä kiertueella saattaa jäädä u s e i m p i k i n* vuorokausi muutaman tunnin yönun varaan, valittelee Repa.

Havaintoja

nistinen ala ovat muita *halutuimpia* jatko-opiskelupaikkoja [edellä puhuttu juuri näistä]; Luonnollisesti muutamat oppaista ovat keruukesinä tulleet muita *haastatelluimmiksi*; Tällöin myös maatilamatkailu ja mökkilomat tulevat Juuselan mukaan nykyistä *kysytyimmiksi*; Pienet autot muita *suosituimpia* [otsikko]; – – interrail-matkat ovat tulleet yhä *suosituimmiksi*; – – yliopiston yli 800 dosentista monet joutuvat työskentelemään tieteellistä pätevyyttään *vaatimattomimmissa* tehtävissä; Ihmiset – – kasvavat entistä *vankkumattomimmiksi* olympia-aatteen puolustajiksi – – ; Kyllä lapset vaikuttavat tässä aikuisia *vilpittömimmiltä* ja aidoimmilta, – –.

Kaikkea virheellistä superlatiivin käyttöä ei sentään voi viedä monikon itunnukseen sekaantumisen tiliin. Seuraavassa luettelen yksiköllisiä esimerkkejä sekä muutaman partikkelin:

Turvallisuusneuvoston koollekutsumista vaativien maiden luettelo kuuluu YK:n historian suurimpiin, mutta on samalla *hajanaisin* kuin koskaan aikaisemmin; – – niin Anne Maria Pohtamosta tuli Arto Aleksi Hietasen puoliso sateistakin *sateisimpana* lokakuisena sunnuntaina Kemiön kirkossa; Viimeinen juoksu tuli vielä *selvimmällä* ulkokentän haparoinnilla, – – [ulkokentän virheistä tulivat kolme ensimmäistäkin]; (Marraskuun levyillämme soivat italialaisen rakkauten sävelet tai Irwinin satiiriset sanat.) Kumpi² sitten mahtaakaan tuntua *omimmalta* musiikilta; Yleisön sähkökät aplodit ja bravo-huudot tuntuivat – – palaavan takaisin yhä *välittömimpänä* innoituksena; – – Ari Paunonen avasi ratakauden *lupaavimmin* kuin parina aikaisempana kautena; *Hienoimmin* ei Liisa Veijalaista voisi napauttaa kolmannelle ja ratkaisevalle osuudelle; Vielä *kehnoimmin* ovat asiat – – Jorma Etelälahden kohdalla; Vuoden lopulla uskotaan työttömiä merikarhuja olevan viitisen tuhatta eli *eniten* kuin koskaan

toisen maailmansodan jälkeen; Törmäyksessä *pahiten* vaurioituneessa junassa ei ollut turvaikkunoita.

Partikkelien *mieluusti* ja *mielellään* komparatiivi on *mieluummin*. *Mieluimmin* ja *mieluiten* ovat superlatiivimuotoja, joten seuraaviin esimerkkeihin on valittu väärä vertailuaste:

Pelaan täällä *mieluimmin* kuin missään; Muodon pitää siis olla todella hyvä, että kaupassa valintaa tekevä ostaja ottaa rahallaan sittenkin yhden suomalaisen *mieluimmin* kuin tusinan ranskalaisia . . . ; – – todistettavasti on pakolaisia, jotka palaavat rajan yli takaisin Kamputseaan *mieluimmin* kuin antavat siirrättää [!] itsensä Thaimaan uusille pakolaisleireille; Karjalaisethan nauravat *mieluimmin* kuin itkevät; Näillä alueilla suositellaan *mieluimmin* synteettisten kuin saippuapesuaineiden käyttöä; Birgitta sanoo, että Pöysti hikoilee *mieluimmin* lumilapion varressa, työssä josta syntyy jälkeä, kuin pururadalla; Jos tuli tiukka paikka, Walfridsson *mieluiten* väisti tilanteen ja ajoi omaa linjaansa kuin sotkeentui kanssakilpailijoiden ajolinjoihin.

Logiikaltaan merkillisinä on pidettävä yleiskieleenkin kotiutuneita *parhaasta päästä*, *heikoimmasta päästä* -tyyppisiä konneksioita, joiden rinnalla tosin tapaa myös »kaksipäiseen» vertailuakseliin paremmin luontuvia *paremmasta päästä*, *heikommasta päästä* -tyyppisiä rakenteita. Esimerkkejä molemmista tyypeistä:

Pessi on kovan luokan yritysjohtaja – – *parhaasta päästä*; Tämä ottelu oli minulle tämän kauden *parhaasta päästä*; – – hänen kaivoksensa kuuluu 26 Karagandan alueella olevan kaivoksen *parhaaseen päähän*; Siirtolaisesimerkit eivät ole *huonoimmasta*, eivätkä *menestyksekkäimmistä päästä*, – – ; Ojaanajot Nordman muistaa *pahimmasta päästä*; Sen jutut ovat kuin Hertta-sarjan *nostalgisimmasta päästä*, ainakin muutamat; – – Rönholm sanoo polttoaineiden olevan

² *Kumpi* ja *kumpikin* viittaavat etymologisten sukulaistensa komparatiivien tavoin aina kahteen, *kuka*, *kukin*, *mikä* ja *mikin* taas aina useampaan. Seuraavissa esimerkeissä on kysymys kahdesta joukkueesta, joten pronominit on valittu väärin: (*Voitosta kamppailevat Neuvostoliitto ja Tšhekkoslovakia.*) *Tasatuloksen jälkeen alkaisi jatkoaika, jossa ratkottaisiin k u k a* [par. *kumpi*] *on paras maa Moskovassa; Jos sekin* [nim. ylimääräinen erä] *päätyy tasan ratkaistaan paremmuus rangaistuslaukauskilpailulla, johon k u k i n* [par. *kumpikin*] *joukkue asettaa viiden miehen ryhmän.*

Suomessa Länsi-Euroopan *halvimmasta päästä*; - - Cotton ei ole lainkaan kioski-viihteen *väkivaltaisimmasta päästä*; Monet neuvostomuusikot — eräät heistä *kaikkein tunnetuimmasta päästä* — ovat kuitenkin täysin toista mieltä; - - Aer tuntuu olevan juhlija *paremmasta päästä*; Hän on irlantilaiseksi poliitikoksi *älykkäämmästä päästä*, - - ; Perusnopeudeltaan Arto oli finalistien *hitaammasta päästä*; Järjestysmiehet ovat liiton *harteikkaammasta päästä*.

Tarkasteltavana olevaa virhetyyppiä voi pitää tunnusomaisena nimenomaan sellaisille kirja- ja yleiskielen tavoittelijoille, jotka ovat joutuneet opettelemaan johtimellisen superlatiivin käytön. Virheellinen superlatiivin käyttö ei siis (ehkä *-ea/-eä*-tapauksia lukuun ottamatta) perustu suoraan murteisiin, mutta kirjoittajan oman murteen ja kirjakielen komparoinnin erot ovat voineet tehdä kaiken vertailemisen epävarmaksi, varsinkin kun on jouduttu käyttämään murteissa harvoin esiintyviä partisiippien ja karitiivadjektiivien komparatiivimuotoja. Ilmeisen selvä on myös monikon *i:n* vaikutus: sitä on joko ennakoitu tai se on assimiloitunut regressiivisesti. Assimiloitumiseen viittaa myös *-inen*-loppuisten adjektiivien runsaus esimerkistöissä. Virhetyyppi on vahvasti sidoksissa sanan pituuteen.

7. Superlatiivisen merkityksen saanutta *paras*-adjektiivia (jonka kanssa kilpailee pleonastinen *parhain*) lukuun ottamatta ei positiiviateisia muotoja juuri näe käytettävän superlatiivin funktiossa. Ainoa silmiini osunut esimerkki kielii jälleen partisiipin komparoinnin vaikeudesta:

Pia puolestaan, vaikka on kaikkien aikojen *menestyneitä* mallejamme maailmalla, on miltei tykkänään jättänyt hommat - - .

8. Enimmissä länsimurteissa ja laajalti itämurteissakin käytetään superlatiivin funktiossa komparatiivia. Kirjakielessä tällaista ei voida hyväksyä, vaikka lehdistä joutuukin tavan takaa lukemaan sellaisia »superlatiivivirkkeitä» kuin seuraavat:

Ranska - - aikoo antaa 0,15 prosenttia bruttokansantuotteestaan *kaikkein köyhemmille* kehitysmaille; *Pienemmällä* mahdollisella piste-erolla jäivät suomalaispurjehtijat ilman mitalia - - ; Heistä lisäksi N. N. keräsi kaupungin toiseksi *suuremman* ääni-

määrän, 450 ääntä; Helsinkiläisistä IK Örnen -seuraa edustava Hamström oli *heikkomillaan* 13. sijalla; Kysymyksessä on siirto, jossa yleinen mielipide näyttää seuraavan sosialisteja *kaikkein huonommin*; Lämmin kiitoksemme teille kaikille, jotka kunioititte *rakkaampamme* Åke S:n muistoa - - ; Iloista *puhtaammaksi* Mäkinen on todennut vahingonilon [mikä mahtaakaan olla se toinen?]; Totuuden puute on *vaarallisempia* puutoksia; Merja on myös lehdistön suosikki ja äänestettiin Miss *Valokuvauksellisemmaksi*; - - kirjoittelun voisi jopa otaksua johdattelevan *kaikkein heikkompiluonteisia* ja raskasjalkaisimpia väärälle tielle, - - ; Finanssiministeri Willy Ritschard on Sveitsin *onnettomampia* miehiä; Lauri Viita oli persoonallisesti *vaikuttavampia* tapoamistani kirjailijoista; Niinpä helsinkiläisten ilmaa on *kaikkein ratkaisevammin* parantanut kaukolämmitykseen siirtyminen; - - Hynninen itse omistaa erään [par. *yhden*] nykyhetken *kultivoidummista* barytoniäänistä; - - orkesterin repliikit eivät tälläkään kertaa olleet niitä *kaikkein viimeistellympiä*; - - kaikki päätökset olisi pitänyt tehdä mahdollisimman korkealla, *mieluummin* divisioonatasolla.

Ns. absoluuttinen superlatiivi muodostetaan *mitä*-sanana ja johtimellisen superlatiivin avulla, joten seuraavantyyppiset ilmaukset eivät ole hyväksyttäviä:

Suomalaisen olympiaurheilijan onnea on se, että saa olla hyödyksi *mitä moninaisemmille* yrittäjille; - - kokeneemmat pelurit olivat etukäteen kertoneet *mitä värikkäämpiä* (ja *pelottavampia*) tarinoita; Ihmisillä on ollut *mitä uskomattomampia* käsityksiä merestä ja syvyyksien asuttamista kauheuksista; Hän siis *mitä ilmeisemmin* etsii lauserakenteiden takana olevat propositiot ja painaa ne mieleensä, - - ; Valmennusvirheet vähenevät *mitä todennäköisemmin* kun siirrytään yhä tieteellisemmälle perustalle; SKDL pitää virkamieshallitusta todennäköisimpänä, vaikkakaan ei parhaimpana mahdollisena vaihtoehtona Mauno Koiviston *mitä luultavammin* jätettyä hallituksensa eronpyynnön ensi perjantaina.

Absoluuttinen superlatiivi on enimmille suomalaisille tuttu vain kirja- ja yleiskielessä. Jotkut kirjoittajista ovat ehkä tavoitelleet superlatiivia mutta tulleet ilmaisseeksi sen kotimurteensa tapaan komparatiivilla,

toisia on saattanut johtaa harhaan rakenne *mitä vanhempi, sen (tai sitä) viisaampi*. Superlatiivin johdin on absoluuttiselle superlatiiville siinä määrin karakteristinen, että *mitä parhain* -rakenne näyttää käytännössä melkein syrjäyttävän sinänsä moitteettoman *mitä paras* -rakenteen.³

Myös substantiivijohdoksen kanta-adjektiivin pitäisi olla oikeassa vertailuasteessa. Kaksi kilpailijaa (tai joukkuetta) voi kilpailla *paremmuudesta*, mutta jos kilpailijoita on useampia, silloin kilpaillaan *parhaimmuudesta* tai *parhaudesta* (tai *voitosta, mestaruudesta* yms.). Virheellisiä ovat esim. seuraavat:

Timo Airikka voitti ensimmäisen ottelun Englannin *ralliparemmuudesta* [par. *rallimestaruudesta*]; Aulangon luonnonpuiston sorsat saivat vaihtelua jokapäiväiseen uiskenteluunsa, kun rullasukiksensa kerääntyi mittelemään *paremmuuttaan* [sorsiinko nähden?] metsikön asfalttiteille [virkkeen kepeän sävyn perusteella voitaneen rullasukiksensa panna mittelemään *kuntoaan*]; Keilailussa pelataan miesten ja naisten henkilökohtaisista mitaleista sekä ensimmäistä kertaa kansainvälisillä areenoilla sekaparien *paremmuudesta* [eiväthän sekaparien jäsenet varsinaisesti keskenään kilpaile!]; — he [nuoret koripalloilijat] kamppailevat *paremmuudestaan* [par. *parhaimmuudestaan*] yhdeksässä eri sarjassa.

Yhtä lailla sitkeästi kirjoitetaan niin ikään *paremmuusjärjestyksestä*, vaikka samassa artikkelissa voi esiintyä myös aivan oikein muodostettu *suosituimmuusjärjestys*; esim.

Kummassakin tapauksessa [niin valintakokeissa kuin lukiossakin] opiskelijat asetetaan *paremmuusjärjestykseen* erilaisten laskutoimitusten perusteella; Tarkistetaan koevastaukset ylioppilastutkintolautakunta asettaisi korkeakouluihin pyrki-

neet atk:n avulla *paremmuusjärjestykseen*.

Loogisinta lienee ajatella esim. pyrkijät tai hakijat pannuiksi *hyvyyssjärjestykseen*. Siitä heidät valitaan *parhaimmuusjärjestyksessä* tai — jos niin halutaan — karsitaan *huonoimmuusjärjestyksessä*. Vastaavasti voitaisiin puhua *pituus-, pisimmys- ja lyh(y)immysjärjestyksestä, ikä-, vanhimmuus-⁴ ja nuorimmuusjärjestyksestä, yleisyys-, yleisimmys- ja harvinaisimmuusjärjestyksestä, arvo(kkuus)-, arvokkaimmuus- ja arvottomimmuusjärjestyksestä* jne. Ryhmien viimeisinä mainitut yhdys-sanat, joissa määriteosan kantana on kunkin vastakohtaparin *hyvä—huono, pitkä—lyhyt* jne.) tuntomerkinen jäsen, voidaan korvata yhdyssanoilla, joiden määriteosana on tuon tuntomerkkisen jäsenen komparoimaton ominaisuudennimijohdos: *huonous-, lyhyys-, nuoruus-, harvinaisuus- ja arvottomuusjärjestys* jne.

9. Superlatiivadjektiivit ovat suomen kielessä vakiintuneet geminaatta-*m*:llisiksi: *ensimmäinen, keskimäinen, lähimmäinen* jne. (poikkeuksena hiukan eri asemassa oleva *viimeinen*). Näiden analogiaan on lehtikielessä ja paljolti muuallakin mukautunut myös *etumainen*, joka suosituksista huolimatta esiintyy lähes poikkeuksetta geminaatallisena (*etumainen*). Yhtenä syynä tähän on epäilemättä sen edustaman superlatiivadjektiivityypin harvinaisuus (samaa tyyppiin kuuluva *alamainen* ei suomen yleiskielessä liity enää mitenkään vertailuun). Toinen syy lienee se, että *-mainen/-mäinen*-johtimella on myös merkitys 'kantasanalla ilmaistun kaltainen'; esim. *halpamainen, kissamainen, ennätysmäinen, nestemäinen*, joten yksinäis-*m*:n käyttö *etu(m)mainen*-tapauksessa saattaa ensisijaisesti tuoda mieleen merkityksen 'edun kaltainen'. Samaa tapaan näyttää ajatelleen Lauri Kettunenkin — yksinäis-*m*:llisistä superlatiivadjektiiveista luovuttuaan (ks.

³ Parhaiten *paras*-superlatiivi on säilyttänyt asemansa sellaisissa yhteyksissä kuin esim. *parasta aikaa 'paraikaa', on paras lähteä*. *Parhaimmillaan*-johdoksen merkitys kattaa samoin vain osan *parhaillaan*-johdoksen merkityksestä. Merkitystä 'paraikaa' *parhaimmillaan*-sanalla ei ole, joten seuraavanlaista käyttöä on pidettävä virheellisenä: *Parhaimmil-laan* [par. *parhaillaan*] *he rakentavat omaa taloa Eevan kotitilalle Rautioon*.

⁴ *Vanhimmuusjärjestys*-sanana käyttö lyhentäisi tuntuvasti seuraaventyypisiä virkeitä: *Lapset valitaan* [musiikkiopiston leikkikouluihin] *ilmoittautumispaikoittain ikäjärjestyksessä* niin, että *vanhimmat ovat etusijalla*.

1959: 71 — 72). Samanlainen merkitysero on myös sanoilla *jälkimmäinen* ~ *jälkimmäinen*, *kärkimäinen* ~ *kärjimmäinen*, *tulimainen* ~ *tulimainen*, *äärimäinen* ~ *äärimäinen*. Vartalon vahva-asteisuutta ei enää pidettäne häiritsevänä; vrt. *jälkimmäinen*, *laitimmainen*, *likimmäinen*, *takimmainen* jne. (tosin myös *kauimmainen*, *kärjimmäinen* ym.).

Superlatiivien edelleenjohdoksina superlatiivadjektiivit ovat komparaation ulkopuolella (E. Itkonen 1964: 165; Ruoppila 1967: 162; Hakanen 1973: 117, 120). Komparatiivin johdinta ei lehtikielessä (toisin kuin murteissa) superlatiivadjektiiveihin yleensä pyritä liittämään kään, superlatiivin johdinta sitä vastoin melko usein. Verrattomasti eniten taipumusta pleonastiseen ilmaukseen on superlatiivadjektiiveilla *viimeinen*: *viimeisin* esiintyy parin vuoden aikana keräämässäni aineistossa 343 kertaa. Muut aineistoni edelleenkomparointitapaukset ovat *päällimmäisin* (10), *perimmäisin* (2), *vihoviimeisin* (2), *ensimmäisin* (1), *äärimmäisin* (1). Noin 90 prosenttia (= 309 tapaussta 343:sta) *viimeisin*-tapauksista on sellaisia, joissa sitä on käytetty merkityksessä 'uusin, tuorein'. Pleonastisessa *viimeisin*-muodossa on ehkä hiukan muoti-ilmauksen tuntua, mutta toisaalta selvää komparoinnin tarvetakin epäilemättä on. Yksi syy edelleenkomparointiin on nähtävästi se, että superlatiivadjektiivilta *viimeinen* puuttuu selvästi tunnistettava superlatiivin johdinta (*-imma/-immä*). Toinen syy lienee *viimeinen*-sanon suuri kuormitus: sillehän ovat säilyttyneet ne merkitykset, jotka esim. virossa jakautuvat superlatiivadjektiiveille *viimane* 'viime, viimeinen' ja *viimne* 'absoluuttisesti viimeinen, äärimmäinen'. Tämän suomen kielen toiseksi yleisimmän superlatiivadjektiivin (yleisin on *ensimmäinen*) kuormitusta voisi keventää suosimalla *viime*-sanaa (näin mm. Pulkkinen 1974: 52) ja konnektiota *viimeksi kulunut* seuraavanlaisissa virkkeissä:

Kurikka on kuhissut *viimeiset* [par. *viime*] päivät muurahaismaisesti; *Viimeisten* kymmenen [par. *kymmenen viime*] vuoden aikana monta tautia on kuitenkin opittu tuntemaan; Talken mukaan *viimeisen* [par. *viimeksi kuluneen*] puolen vuoden aikana taksilupia on palautettu kaksi -- ; *Viimeisen* [par. *viimeksi kuluneen*] vuoden aikana muutto-

liikkeen suunta on kääntynyt niin, että muutto Ruotsista takaisin Suomeen on lähes kaksinkertainen Suomesta Ruotsiin suuntautuvaan muuttovirtaan verrattuna.

Sitä vastoin 'ehdottomasti viimeistä' tarkoittava *viimeinen* ei ole korvattavissa; esim.

Poikolainen ratkaisi kilvan *viimeisillä* yhdeksällä [par. *yhdeksällä viimeisellä*] nuolella.

Kuten Osmo Ikola (1977: 117) on huomauttanut, sanojen *viimeinen* ja *viime* merkitykset ovat osin limittäin (esim. *ennättää viime* 'viimeisessä' *tingassa*). Sama pätee myös sanoihin *ensimmäinen* ja *ensi* (esim. *selviytyä ensi* 'ensimmäisellä' *yrityksellä*; lisäesimerkkejä ks. Ikola 1977: 100—101). Jos verrattavia on vain kaksi, on usein luontevampaa käyttää superlatiivadjektiivin *ensimmäinen* asemesta sanaa *edellinen*. Seuraavassa esimerkissä *ensimmäinen* on hämmäntävä ja täysin tarpeeton:

Seitsemästä *ensimmäisestä* parhaasta palkanmaksajasta kuusi on valtion omistamaa.

Kuten edellisestä jo kävi ilmi, voidaan joitakin superlatiivadjektiiveja käyttää myös silloin, kun verrattavia on vain kaksi. Tällaista epäsuperlatiivista käyttöä on mm. sanoilla *ensimmäinen*, *etu(m)mainen*, *jälkimmäinen* (kirjakielissä ani harvoin useammasta verrattavasta), *päällimmäinen*, *sisimmäinen* ja *takimmainen* (jonka rinnalla lehtikielissä kilpailee tasapäisesti virheellisesti muodostettu *taaimmainen*).

Valtaosa superlatiivadjektiiveista ilmaisee sijaintia tai järjestystä. Deminutiivisesti käytettyjä ovat aineistossani vain *lähimmäinen*, *nuorimmainen*, *pienimmäinen* ja *pahnanpohjimmainen* (ehkä ei sentään otsikossa *Stockmann nousi eniten*, *Kemi p a h n a n p o h j i m m a i n e n*).

Superlatiivadjektiivien *-immainen/-immainen*-johdinta ei voitane pitää produktiivina, joten ryhmä on varsin umpinainen. Nykysuomen sanakirjassa esiintyy laskelemieni mukaan (murteellisiksi tai hylättäviksi merkittyjen lisäksi) 38 superlatiivadjektiivia, Hakasen (1973: 75) mainitsemien lisäksi *kärjimmäinen*, *pohjimmainen*, *puolimmainen*, *vanhimmainen*, *vierimmäinen* ja *viimeinen*. Suuri osa superlatiivadjektiiveista on verrattain harvinaisia: Suomen kielen taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979) 12 663 yleisimmän sanan joukkoon niistä on mahtunut vain 12. Omassa lehtikielen

Havaintoja

aineistossani on kaksi Nykysuomen sanakirjalle vierasta superlatiivadjektiivia: deminutiivinen *pienimmäinen* ja oudolta vaikuttava *vähimmäinen* (huom. kuitenkin *vähimmäis-* samoin kuin *enimmäis-* alkuiset yhdyssanat):

Ja [perheessä on lisäksi] aivan pieni *pienimmäinen*, veli Valtti; – – kolme puoluetta – – yhdistyivät vaaleissa koalitioksi, jolla ei ole edes *vähimmäistä* yhteistyöohjelmaa; (Nykyisin ensikertalaiset joutuvat istumaan vankilassa vapausrangaistuksestaan yleensä puolet, uusintarikolliset kaksi kolmannesta.) *Vähimmäinen* aika on kuitenkin kolme kuukautta.

Komparatiivadjektiivit ovat suomen kirja- ja yleiskielessä harvinaisia. Selvästi yleisin on *ulomainen*, jota käytetään sekä kahdesta että useammasta verrattavasta. Ainakin sanoma- ja aikakauslehdissä se on huomattavasti tavallisempi kuin vastaava superlatiivadjektiivi *uloimmainen*. Nykysuomen sanakirjan mainitsemat *nuoremmainen* ~ (ilmeisesti karjalaisperäinen) *nuorempainen*, *paremmainen* ja *sivummainen* eivät ole osuneet aineistooni. Etymologisesti on komparatiivadjektiiveihin rinnastettavissa adjektiivi *vasemmainen*, joka esiintyy edelleen komparoituna nähtävästi sanaleikkiteilyä tavoittelevassa esimerkissä:

– – oikein oikeisto ja *vasemmais*in vasemmisto.

LÄHTEET

- HAKANEN, AIMO 1973: Adjektiivien vasta-kohtasuhteet suomen kielessä. Forssa.
- IKOLA, OSMO 1977: Nykysuomen käsikirja. Espoo.
- ITKONEN, ERKKI 1964: Die lappischen Deminutivableitungen von Superlativen und Komparativen, zunächst im Lichte des Inari-lappischen. — *Studia Ethnographica Upsaliensia* 21. Lund.
- KETTUNEN, LAURI 1959: Hyvää vapaata suomea. 2. painos. Jyväskylä.
- Nykysuomen sanakirja I–VI. Porvoo 1951–61.
- PENTTILÄ, AARNI 1963: Komparatiivin abso-luuttinen käyttö. — *Virittäjä* 67.
- PULKKINEN, PAAVO 1974: Asiasuomen opas. 7. painos. Helsinki.
- RUOPPILA, VEIKKO 1967: Huomiota vertailumuotoihin. — *Virittäjä* 71.
- SAUKKONEN, PAULI — HAIPUS, MARJATTA — NIEMIKORPI, ANTERO — SULKALA, HELENA 1979: Suomen kielen taa-juussanasto. Porvoo.
- Kirjoittajan omat murremuistiinpanot vuosilta 1961–81 sekä enimmäkseen sanoma- ja aikakauslehdistä poimittu komparatiivi-aineiston keräelmä.